

Радченко О.М.,
заступник керівника апарату Апеляційного суду м. Києва
Радченко Я.М.,
студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ОЗНАКИ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Автомобільний транспорт є наймобільнішим видом транспорту, адже може дістатися практично будь-якого місця призначення. Автомобільним транспортом забезпечується обіг продукції промисловості, сільського господарства, здійснюється будівництво тощо. Тому не дивно, що в новому тисячолітті перевезення вантажів саме автомобільним транспортом займає одне із перших місць серед видів транспортних перевезень. Разом з тим, досить часто договори у сфері перевезення вантажів або не виконуються контрагентами, або виконуються неналежним чином. В зв'язку з цим виникає потреба у дослідження природи договору перевезення вантажів автомобільним транспортом. Але для того, щоб зрозуміти суть договору перевезення вантажів автомобільним транспортом, потрібно виявити його ознаки.

Слід вказати, що досліджень щодо перевезень вантажів автомобільним транспортом досить мало. Так, в 1974 році вийшла монографія О. О. Карлова "Правове регулювання перевезень вантажів автомобільним транспортом", в 1976 році М. Р. Напетян захистив дисертацію на тему "Договір перевезення вантажів автомобільним транспортом за законодавством УРСР". А в незалежній Україні ґрунтовно дослідженням перевезень вантажів займалися лише Л. Я. Свистун в своєму дисертаційному дослідженні ("Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом" в 2005 році) та Д. К. Медведєв ("Адміністративно-правові засади перевезення вантажів автомобільним транспортом" в 2010 році). Тому, вказані обставини свідчать про актуальність дослідження проблем доктринального визначення ознак договорів перевезення вантажів автомобільним транспортом.

Д. М. Медведєв вказував на такі ознаки договору автоперевезення: "Договір перевезення може бути із свободою волі сторін, іноді – публічним, проте однозначно він має бути оплатним та взаємозобов'язуючим" [1].

В той же час, Л. Я. Свистун спочатку класифікувала договори перевезення вантажу на три види, а потім вказувала на ознаки кожного з них. Так, вона зазначала: "В систему договорів, що опосередковують перевезення вантажів автомобільним транспортом входять договір перевезення конкретного вантажу, річний (довгостроковий) договір та договір перевезення конкретного вантажу, що укладається на підставі річного" [2]. Далі Л. Я. Свистун писала: "Виходячи з того, що кожна із сторін договорів перевезення конкретного вантажу та річного договору одночасно наділена правами та обов'язками, з'ясовано, що ці договори є двосторонніми. Виконання перевізником обов'язку з переміщення вантажу передбачає визначену зустрічну дію з боку вантажовідправника (внесення провізної плати), тому договори перевезення конкретного вантажу є відплатними. Довгострокові (річні) договори слід віднести до безвідплатних, тому що зустрічні дії суб'єктів договору взаємно не компенсуються. ... договори перевезення конкретного вантажу слід віднести до мінових (комутативних) договорів, тому що результат цих договорів повністю визначається волею та діями сторін договорів, вони є вигідними для обох сторін договорів" [3]. А далі вона додавала: "Тобто права та обов'язки суб'єктів договору можуть виникати як в момент досягнення згоди про майбутнє перевезення, так і в момент прийняття вантажу для перевезення. На цих підставах ... у першому випадку договір буде реальним, а в другому – консенсуальним. Підкреслюючи, що річні договори вважаються укладеними після досягнення згоди їх сторонами, зазначено, що вони є консенсуальними" [4]. Також Л. Я. Свистун зазначала, що договори перевезення є договорами на користь третьої особи [5].

Тому, ми можемо констатувати, що дослідники в галузі транспортного права погоджуються з тим, що договори перевезення вантажів за своїм характером є оплатними, взаємними та носять публічний характер [6]. Однак найскладнішим є питання щодо таких ознак договору як консенсуальність або реальність. Думки вчених стосовно цього питання різняться. На проблеми, що виникають при вирішенні цього питання, в радянські часи вказували Г. С. Гуревич [7], О. С. Йофе [8] та інші. Проте, дана проблема, як вказує Г. О. Єлдашов, залишилася невирішеною і в теперішній час [9].

Так, одна група цивілістів вказувала, що всі договори перевезення вантажів мають реальний характер. Інші дотримувалися протилежної точки зору і стверджували, що договір перевезення вантажів завжди є консенсуальним. Треті відносили до числа консенсуальних також і договір автомобільного перевезення вантажів і при цьому не сумнівалися

щодо реального характеру всіх інших договорів, що опосередковували перевезення вантажів.

З іншого боку, якщо розглянути підвид договору перевезення вантажу автомобільним транспортом – договір про організацію перевезень, то як вважають деякі цивілісти, – це консенсуальний, взаємний договір, що передує конкретним договорам про перевезення вантажів, тобто розглядається як "організаційна передумова". Основною метою подібних договорів, на думку Т. Є. Абової, є регулювання в ході виконання процесу перевезення таких взаємовідносин сторін, які не отримали достатньої нормативного вирішення, а також сприяли б виконанню процесу перевезення на даний період [10]. Правовою метою цього договору є впорядкування і організація відносин сторін щодо укладення в майбутньому відповідних транспортних договорів. Це дає можливість деяким науковцям поставити питання щодо визнання даного договору попереднім. Прихильниками визнання договору про організацію перевезень попередніми виступають А. Ю. Кабалкін, Т. Є. Абова, Б. Д. Завідов, С. Ю. Морозов, Г. П. Савічев та інші. Противником такого підходу є В. В. Вітрианський.

Таким чином, можемо підсумувати, що потрібно погодитися з думкою тих авторів, що розділяють договори автоперевезення вантажів на види, а вже потім їх характеризують. Так, на наш погляд договір перевезення вантажів автомобільним транспортом слід поділити на: 1) одноразовий договір перевезення вантажу автотранспортом і 2) організаційний договір про перевезення вантажів на певний період. Перший вид договору автоперевезення є оплатним, взаємозобов'язуючим, двостороннім, міновим (комутативним) та в залежності від способу укладення реальним, а в іншому випадку – консенсуальним договором на користь третьої особи, що носить публічний характер. Другий вид договору автоперевезення є безвідплатним, консенсуальним, взаємним договором на користь третьої особи, що носить публічний характер, проте таким, що не являється попереднім.

Література:

1. Медведєв Д. К. Адміністративно-правові засади перевезення вантажів автомобільним транспортом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. К. Медведєв ; Акад. упр. МВС України / Наукова думка.– К., 2010.– 20 с.– С. 17.
2. Свистун Л. Я. Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Я. Свистун ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького / Наукова думка.– К., 2005.– 18 с.– С.15.

3. Свистун Л. Я. Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Я. Свистун ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького / Наукова думка.– К., 2005.– 18 с.– С. 10.

4. Свистун Л. Я. Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Я. Свистун ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького / Наукова думка.– К., 2005.– 18 с.– С. 10.

5. Свистун Л. Я. Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Я. Свистун ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М.Корецького / Наукова думка.– К., 2005.– 18 с.– С. 11.

6. Елдашов Г. А. Гражданско-правовое регулирование перевозки грузов автомобильным транспортом: Дис. ... канд. юрид. наук / Наукова думка.– М., 2006.– С. 16.

7. Гуревич Г. С. К вопросу о правовой природе договора перевозки грузов // Учен. зап. Кншинев. ун-та.– Кишинев: Государственное издательство Молдавии, 1964.– С. 42-43.

8. Иоффе О. С. Обязательственное право. -М.: Юрид. лит., 1975.– 872 с.

9. Елдашов Г. А. Гражданско-правовое регулирование перевозки грузов автомобильным транспортом: Дис. ... канд. юрид. наук / Г. А. Елдашов // БЕК.– М., 2006.– С. 17-24.

10. Комментарий к Транспортному уставу железных дорог Российской Федерации / Под ред. Т. Е. Абовой, В. Б. Ляндреса // Консум-Инфо.– М., 1998.– С. 17.

УДК 347.453.031:656.7.076.4(043.2)

Вознюк В. В.,
студентка,

Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

СТОРОНИ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Правовий статус сторін за договором оренди повітряного судна має багато особливостей. Предметом договору найму транспортного засобу може бути повітряне судно. Проте поняття повітряного судна є досить широким. Зокрема, одне з визначень повітряного судна наводиться у